

K DEVADESÁTINÁM PROF. MIROSLAVA MIKULÁŠKA

Čtrnáctého března 2020 oslavil svoje významné životní jubileum český literární vědec, slavista, komparativní genolog a hermeneutik prof. PhDr. Miroslav Mikulášek, DrSc.

Profesor Mikulášek se narodil v roce 1930 v dělnické rodině. Po studiu ruštiny a češtiny na FF MU v Brně (1949–1953) a absolvování vědecké aspirantury na filologické fakultě někdejší Leningradské univerzity (1956–1960) působil až do svého penzionování v r. 1995 na své alma mater v Brně (po získání vědecké hodnosti doktora věd o umění za práci *Vítězný smích* [1975] se stal v r. 1978 univerzitním profesorem). V letech 1989–1995 vedl Ústav východoslovanských literatur, poté Ústav slovanských literatur a literární komparatistiky FF MU v Brně. V období 1995–1999 učil na Slezské univerzitě v Opavě (Ústav bohemistiky a knihovnictví), kde přednášel teorii literatury a světovou literaturu. Poté působil na Katedře slavistiky FF Ostravské univerzity (kde vedl přednášky z ruské literatury 20. století, teorie literatury, světové literatury, literární hermeneutiky a komparatistiky), zároveň externě přednášel světovou literaturu v Ústavu slavistiky FF MU v Brně a literární hermeneutiku v Ústavu české literatury a knihovnictví FF MU (2005–2010). V roce 2017 byl jmenován emeritním profesorem FF OU, kde dosud na Katedře slavistiky externě přednáší teorii literatury a dějiny ruské literatury 20. století.

Vědecké zájmy profesora Mikuláška se prostírají od dějin ruské literatury v kontextu literatury světové přes komparativní genologii, kde navázal na svého učitele, slavistu Franka Wollmana, a zkoumal kategorie humoru a satiry, žánrové proměny satirické komedie, později románu (zejména pak románu-mýtu), metodologii srovnávacího literárněvědného bádání a esteticko-teoretickou problematiku české a ruské literatury a kultury ve slavistickém i širším evropském kontextu.

Právě komparativní genologie byla jádrem jeho původně rusky psaných monografií *Vývojové cesty ruské komedie* v letech 1925–1937 (SPN, Praha 1962) a *Vítězný smích (Žánrově srovnávací analýza dramatiky V. V. Majakovského)* (Brno, 1975). Svůj badatelský záběr pak v 80. letech rozšířil o sémantické, esteticko-filozofické i antropologické vrstvy literárního díla a v oblasti literárněvědné metodologie o komparativně pojatou hermeneuticko-genologickou reflexi uměleckého vývoje (filologická hermeneutika, zkoumání mytologických vrstev literárního díla a jeho poetiky, hledání duchovních struktur, „vnitřní formy“, „duše“ díla). O tomto novém směřování na poli literární vědy svědčí i jeho monografie *Hledání „duše“ díla v umění interpretace, Genologicko-hermeneutická anamnéza „vnitřní formy“ a mytopoidních forem narace* (Ostrava, 2004), v níž je vývoj žánrových forem prezentován jako konvergentní proces a jeho interpretace je pojata v duchu

filologické hermeneutiky jako akt metodologicky „otevřený“ novodobým interpretačním podnětům. V řadě analýz konkrétních narativních forem jsou zde zkoumány jednak teoretické aspekty mýtu, mytopoidní žánrové formy novely-mýtu, románu-mýtu, hermetického románu, „cyklu veršů“ jako „soteriologického scénáře“ a „románu-katarze“; v dílech A. P. Čechova, J. Londona, A. Bělého, L. Andrejeva, H. Hesseho, R. Rilkeho, V. Nabokova, M. Bulgakova, B. Pasternaka, Č. Ajtmatova.

Hloubkové studium morfologie a duchovních vrstev literárního díla, hledání vědního paradigmatu „techné hermeneutiké“ (umění interpretace uměleckých forem a způsobů nazírání na jejich genetickou existenci a morfologickou proměnu) pak našlo výraz v další monografické práci pana profesora: *Via cordis: Ars interpretationis hermeneuticae. Duchovědné paradigma literární hermeneutiky* (Ostrava, 2011).

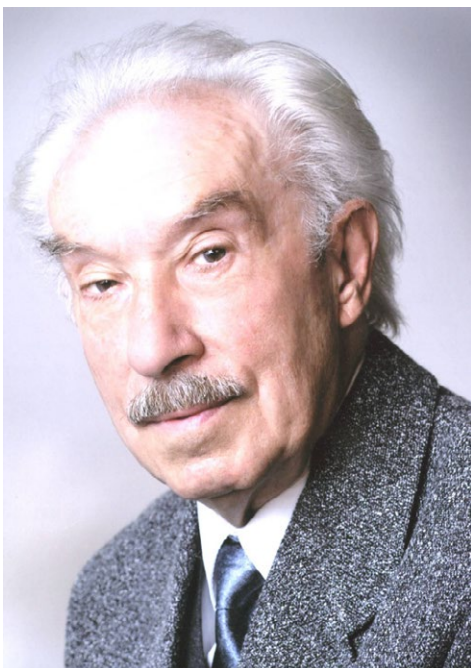
Výsledky svého bádání prof. Mikulášek prezentoval na mezinárodních kongresech (včetně slavistických sjezdů v Praze, Varšavě, Zagrebu, Kyjevě, Sofii, Moskvě, Bratislavě, Krakově) a sympóziích v Oxfordu, Bristolu, Regensburgu, Harrogradu, Moskvě, Opoli. Jako hostující docent působil na univerzitě v Greifswaldu, na vědeckých stážích na univerzitách ve Vídni, Regensburgu a přednáškových pobytech v Budapešti, Tübingenu, Saarbrückenu, Berlíně, Bostonu aj.

Na Ústavu slavistiky FF MU byl prof. Mikulášek v 80.–90. letech inspirátorem řady mezinárodních genologicky a metodologicky orientovaných vědeckých konferencí, jejichž výsledky jsou prezentovány v sérii sborníků edice „Litteraria Humanitas“. Kromě toho inicioval spolupráci ústavu se zahraničními univerzitami (v Regensburgu, Bristolu, Magdeburgu, Wroclavi, Poznani, Opoli). Na Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity byl v listopadu 1998 garantem metodologicky zaměřené mezinárodní konference *Literární věda na prahu 21. století*, jejímž ústředním tématem byl proces koncipování hermeneutických přístupů ve zkoumání literárního díla a jeho evoluce (viz sborník *Literární věda na prahu 21. století*. Opava, 2000).

Na katedře slavistiky FF OU v Ostravě se pak aktivně podílel na jejím vědeckém rozvoji. Ve spolupráci s katedrou filozofie FF OU v Ostravě, reprezentovanou prof. Z. Kalnickou a s katedrou filosofie FF MU v Brně, reprezentovanou prof. J. Hrochem, inicioval na FF OU v Ostravě setkávání badatelů v oblasti umění interpretace. Od r. 2005 se zde realizovala řada konferencí o hermeneutice, kterých se vedle renomovaných filosofů a literárních vědců zúčastnila i nastupující badatelská generace. Vědecké výsledky konferencí byly uveřejněny v kolektivních monografiích *Studia humanitatis: Ars hermeneutica. Metodologie hermeneutické interpretace I–VII*.

S touto badatelskou oblastí pak souvisela i další vědeckopedagogická aktivita prof. Mikuláška (studijní text „Zření duchovního kosmu“ a „ars interpretationis“. *Anatomie literární hermeneutiky* [Ostrava 2008], jeho výkladová modifikace *Umění interpretace. „Techné hermeneutiké“*. *Anatomie literární hermeneutiky: umění hermeneuticko-genologické exegeze* [Banská Bystrica 2009] a monografie *Via cordis: Ars interpretationis hermeneuticae. Duchovědné paradigma literární hermeneutiky* [Ostrava, 2011]).

Duchovědné pojetí literárního procesu se stalo cílem vědní cesty profesora Mikuláška. Poznávání tajemství génia tvůrčího ducha, pojmání umění hermeneutické interpretace jako „sofiologie“, promýšlení jejího vědního paradigmatu a etické substance v širším dějinném kontextu nacházejí výraz v jeho připravované práci *Odysea lidského ducha: hledání „smyslu“ umění, „pravdy věku“ a „ducha světa“*, která by měla spatřit světlo světa v tomto roce.

Julius Zeyer ve svém prvním románu *Ondřej Černyšev* z r. 1876 uvádí jako životní krédo svého románového hrdiny slova sv. Bernarda z Clairvaux: „Tři největší přednosti člověka jsou: vůle svobodná, vědění a ctnost; ale bez vědění je volnost marná a vědění bez ctnosti nedává užitku, vědění bez lásky rodí jen pýchu, láska pak bez vědění vždy zbloudí.“ Proto bych spolu s kolegy ze všech zmíněných vysokoškolských pracovišť vedle pevného zdraví panu profesorovi v jeho dalším životním a tvůrčím směřování rád popřál i nadále věrnost tomuto krásnému ideálu...

Jan Vorel